

ה פ י ם

(ספור)

מ א ת

אביגדור המאירי

א.

נתודעתי אליו ב"פודול": זה הרובע היהודי אשר בקיוב העיר. קן של יהדות מצניצת ומכוסת זקן ואבק יראת-שמים וסחורה. שם התודעתי אליו. זאת אומרת, לא התודעתי אליו כלל, אלא, פשוט, נכנסתי במקרה לבית-אביו, ושם ראיתי אותו מן הצד, יושב על הספר "בִּינָה לְעֵתִים" ושקוע בו בראשו ורובו. הוא אפילו לא הרגיש בי כשנכנסתי. לשמאלו של הספר היה עוד ספר פתוח והוא הביט בו לסרוגין והחליק את דפיו בידו השמאלית, כשימינו קפוצה באגרוף רך ונתונה שכובה תחת סנטרו, הנשען על השולחן לרגלי הספר, שבו הוא מעיין. שוכב הוא ממש לרגלי הספר. —

בתחילה חשבתי, שקצר-ראיה הוא, ולפיכך קורא הוא כך. נגשתי וראיתי: לא. אדרבה! מרחיק הוא לראות. עיניו נעוצות בספר ומביטות הן אל עבר הספר. שמה. הרחק מעבר לאותיות ומובנן. וראיתי שם גם את הספר השני: "חובת-הלקבות" היה.

עסקי עם אביו נגמר כרגע, והזקן פָּצַר בי להשאר אצלם לסעודת-הצהרים. כשקם הצעיר מאחרי הספר לסעוד עמנו — ראיתי והנה על יד שולחן-למדו עומד אָנָן ואצלו גביע גדול מלא מים. הוא קם, רחץ את ידיו ואחר-כך, קודם שיֵשֵׁב אל השולחן, שוב נוטל את ידיו לאכילה. על שאלתי הצנועה, למה נוטל הוא שוב את ידיו — ענה לי כמעט ברמז, במלים קטועות:

— נְטִילת-יָדַיִם עֲנִין גָּדוֹל. צָרִיךְ לְדַקֵּק בְּמִצְוָה זו.
אמו שמעה את שאלתי והוסיפה:

— איש-איש ושגעונו; כל היום הוא נוטל את ידיו — אמרה בתלונה שגורה בפיה. — סבי גם-כן לא היה מארחי-פרחי. הוא היה "מגיד מישרים",

ואף-על-פי-כן לא בזבו כל-כך הרבה מים. — הים הגדול אינו מספיק לו. — "מצוה, מצוה." יש גם מצוות אחרות ליהודי !

אביו הגן עליו בבת-צחוק :

— אך לעומת זה היה סבי ז"ל מדקדק במצוה זו כחוט-השערה. ואפשר, שסבי שלי ז"ל היה גם-כן יהודי טוב : בעל-ה-תניא"י, זכותו יגן עלינו — — — ומה איכפת לך, רחל, איני יודע ! המים אינם גְּדֵלִים על עצים. אוצרות-קורח אין לנו, אך מים — ברוך השם די והותר. וסעדנו יחד.

עכשיו נפל מבטי על ידיו. ידים מענינות מאוד : עדינות, בעלות גידים כחולים מאוד ורועדות — ראשי-הפרקים שלהן יְרוּדִים כנקודות-דם. — ובאמצע הסעודה שוב נטל את ידיו. והפעם כאילו הרגיש נחיצות לבאר לי בכעין התנצלות :

— "מים אִמְצָעִים" ?

— "רשות" — אמרתי לו בהטעמת-רמזו.

כן. רשות. ואם תמצא לומר : חובה. מנהג-ישראל דין.

מה לעשות ? — חשבתי — הוא צדק.

בתוך כדי אכילה שתק כל הזמן. אנו שוחחנו על ענינים שונים והוא אכל ושתק. ופתאום נזדעזע בכל גופו ואמר בקול חשאי, אבל חזק ומצוה :

— "מים אֶחְרוּגִים" !

וקם ופינה את חצי השלחן, אחר-כך הלך ולקח את האגן עם הגביע הגדול, העמידם על השולחן ומסר את הגביע הגדול לידי אביו.

אמו זרקת בו מבט של תוכחה. אני, האורח, הייתי להם למכשול.

רציתי להצדיק עליו את הדין :

— מים אחרונים באמת "חובה" — אמרתי, ולאחר שאביו נטל את ידיו

מתוך הגביע הגדול, לקחתי ממנו את הכלי ונטלתי את ידי גם אנכי.

— "חובה", "חובה" — מלמלה הזקנה בתלונה, אבל מי זה ראה בחייו נוטלים

ידים ל-מים אחרונים בְּחֵבֵית כֹּזוּ ? ! אנשים מיושבים משתמשים בכוס קטנטנה,

בכזו, ששותים ממנה יין-שרוף. וזו הלא חבית היא !

— הרפי, — אמר הזקן בקול-תחנונים ממש ובבת-צחוק על שפתיו. אחר-

כך הִרְצִינוּ פניו :

— המצוות מגינות על אדם מישראל כמו שִׁמְגֵן הצל מפני מכת-שמש. —

הצעיר נזדעזע כנשוח נחש וברטט של מחאה אמר :

— המצוה אינה צל ! אדרבה ! המצוה שמש היא ! שמש מגינה מפני הצטננות.

כל אדם עלול להצטנן ! —

— מעולם לא שמעתי, שמים מגינים בפני הצטננות! — אמרה האם בלעג רך. — אדרבה: במים מצטננים. הרי לך בן-אדם, השומר על עצמו במים בפני הצטננות! אפשר, גם הקדוש-ברוך הוא הביא את המבול לעולם, כדי שלא יצטננו חלילה! מה?

פני-הצעיר הרכים לבשו צעיף של חומרה כמעט רגזנית. הביט בפניו אמו רגע, אחר-כך עצם את עיניו, נענע בראשו כמי שזורק מעצמו איזה זכוב טרדן וברך ברכת-המוזן. —

כשגמר, קם ואמר כמעט בעינים עצומות, לעצמו:
— חום מופרז מביא לידי הצטננות. הצטננות — לידי קפאון.
דור-המבול: החום נתגבר בו יותר מדי. וכי השחית כל בשר את דרכו.
היה העולם עומד לקפוא חלילה והביא הקדוש-ברוך-הוא את המבול.
פסע פסיעות אחדות, לבש את מעילו לצאת וסיים:
— נְטִילַת יָדַיִם זָקֵר לְמַבּוּל. — הָעוֹלָם הוֹלֵךְ וְרוֹתֵחַ בְּחוּמוֹ. — הִנְהָרוּ בְּנִטְלַת-יָדַיִם. הַמַּיִם — — —
הושיט לי את ידו ויצא.

ב.

העיר היתה כמרחקה, המהפכות המרובות בזו אחר זו, שפעת הלגיונות והקלגסים השונים, שרמסו אותה בימים האחרונים, הוציאו ממנה את נשמתה. העיר היתה גוססת. כעדת נמלים, ששפכו עליה רותחין. לא חיים, לא שירה, לא צחוק ולא תפילה. הנשימה הלכה ונעצרה, הלכה ונחנקה. ורק הקלגסים סערו ברחובות המפרפרים בין גסיסה ומות. מצביאים, סגני-מצביאים, קציני-מהפכה, מפקדים, אוסרים, משחררים — שגעון.

ובתוך שגעון-קודש זה נתקלתי בו שוב.

עברתי על יד חלון גבוה וראיתי שתי ידיים מרושלות תלויות מתוך המשקוף; את הפנים לא ראיתי, רק את הידים.

— אַל-אלהים, היכן ראיתי את הידים הללו?
ידיים רכות, רועדות, נְשִׁיאוֹת, עם גידים כחולים. ולחות הן.
נזכרתי. —

נסוגתי אחור וראיתי גם את פניו. לא הייתי מכיר בו אילמלא הידים. הפנים משונים לגמרם, העינים אחרות לגמרי. החוטם — חוטם של ברזל-עשת. הלחיים — נחושת-קלל. ואולם עם הידים ביחד: — הוא!

כשעיניו נתקלו במבטי — הכרתי גם אותן כרגע: אותן העינים עצמן.
הוא שמח לקראתי שמחה גדולה.
ירד מתוך הבית, אל הרחוב, חבק אותי ואמר בצחוק:

- אני הכרתיך כרגע. אתה בוודאי לא הכרתני. פעמיים נסצעתני מאז.
 אך אין דבר. - אתה מחפש את פני ? את הפאות ?
 - כן.
 - גם אני מחפש אותן ! - צחק צחוק מתוק.
 ופתאום נשתתק ופניו חָוָרו ; הרהר רגע למרחוק ופנה אלי :
 - אָבִי מִסְכִּים לי. אמי נשארה בתקפה. יהודיה טפשה : כל העולם צוהל. לקראת
 החופש - והיא מביאה אחרי תמיד, כמעט בכל יום, את "חובת-הלבבות" ובוכה.
 מבכה היא אותי.
 הפסיק את השיחה לרגע ואמר :
 - נלך לסעוד יחד. רעב אני.
 - תודה, איני רעב.
 - אין דבר. תשב עמי עד שאחטוף דבר-מה. רעב אנכי.
 והלכנו אל המסעדה.
 בתוך כדי אכילה נזכרתי, שאוכל הוא סְרָפּוֹת. לא רציתי להזכיר לו. -
 לא רציתי לבלבל את המצב. את היחס שבינינו. רציתי, שיתנהג חפשי, חפשי לגמרו.
 אפשר, יגונב לי דבר-מה מתוך נפשו.
 בתוך כדי אכילה בקש כוס-מים מן המלצרית.
 - למה ? - שאלתיו : - הרי שותה אתה יין.
 ומזגתי לו את כוסו.
 פיו היה מלא, וכשבלע את פרוסתו שבפיו אמר כמי שטעה :
 - אה, כן. צדקת. השד יודע כמה מבולבל אנכי.
 בין כה וכה הביאה המלצרית את כוס-המים.
 לא צריך, - אמר אל המלצרית ודחף את כוס המים. אך הדחיפה היתה
 כעין משיכה, והכוס נהפכה והמים שטפו את ידו האחת.
 לכל הרוחות ! - גידף את עצמו, אך במקום לנגב את ידו הלחה, שפשף
 אותה בידו השניה והוסיף לאכול, בלא שינגב את ידיו. -
 - אין דבר, - אמרתי בצחוק : - נטילת ידיים אינה מזקת.
 הוא העיף בי מבט צורב וסולד כאחת. פניו חָוָרו קצת ובידיו כאלו רעד
 המזלג. הפנתי את עיני הצדה, שלא לְהִבְיֵךְ אותו, והוא הפסיק את סעודתו
 פתאום, קם ואמר :
 - נו, נלך. אין לי תיאבון : העבודה מיגעת אותי ; איני חי חיים נורמליים.
 וצעק :
 - מלצרית ! לשלם !
 - שבעים וחמשה - אמרה המלצרית.

— שבָּעֵימָּה וְחִמְשָׁה — וְכֹס־מִיַּם — גִּמְגָם.
— בַּעַד מַיִם אֵין מְשַׁלְמִים — אַמְרָה הַמְלַצְרִית בַּפְשֻׁטוֹת.
וְהוּא, כִּאִילוֹ לֹא שָׁמַע אֶת דְּבָרֶיהָ, שֶׁלֶם שְׁמוֹנִים.
הַמְלַצְרִית הַחֲזִירָה לוֹ חֲמֵשׁ.
— לַעֲזֹאזֵל! — אָמַר בַּכֶּעֶס — אִם אֲנֹכִי מְשַׁלֵּם — עָלֶיךָ לִקְחַת!
— אֶסוּר לִי.

הוּא עֵמֵד רַגְעַ בְּלֹא עֲצָה, אַחֲר־כֵּךְ הִסְמִיקוּ פָּנָיו מִכֶּעֶס. לִקַּח אֶת הַכֹּס הַרִיקָה
לְמַחְצָה, הִפֵּךְ אוֹתָהּ עַל יָדוֹ הַשְּׁמַאֲלִית — וְאַחֲרַיִךְ פּוֹצֵץ אוֹתָהּ אֶל הַרְצָפָה.
— עֲכָשְׁיוֹ מוֹתֵר לָךְ, בַּעַד הַכֹּס.
וַיִּצְאָנוּ הַחוּצָה.

רַגְעִים אַחֲדִים הִלְכְנוּ שְׁנֵינוּ בַשְּׁתִּיקָה. אַחֲר־כֵּךְ פָּנָה פְּתֹאֵם אֵלַי וְאָמַר
בְּהַתְנַצְלוֹת וּבְכַעֲזִין בּוֹשֵׁה נִסְתַּרְתָּ:
— נוֹ, לְהַתְרַאוֹת; חָבַל מְאֹד, שְׁאֵין לִי פְּנָאֵי עֲכָשְׁיוֹ. יֵשׁ לִי עוֹד הַרְבֵּה
לְדַבֵּר עִמָּךְ. —

וְהוֹשִׁיט לִי אֶת יָדוֹ — וְנִעְלַם.
יָדֵי הִיתָה לְחַלְחָה לְאַחַר שֶׁלַחֵץ אוֹתָהּ.

ג.

לְאַחַר זְמַן מְרֻבָּה נִפְגַּשְׁתִּי עִמּוֹ בְּעִיר אַחֲרָת.
עֲמַדְתִּי וְהִסְתַּכְלַתִּי בִּ"תוֹר" אַרוֹךְ שֶׁל אַנְשִׁים וְנָשִׁים, שֶׁעֲמָדוֹ בְּשׁוֹרָה אַרוּכָה
וּמִתְפַּתֶּלֶת מִרְחוּב אֶחָד לְשֵׁנִי וְכָל אֶחָד וְאֶחָד עִם כְּדוֹ וְעִם דָּלִיו. כּוֹלֵם עֲמָדוֹ וְצַפּוֹ
לְמִים. אֵין מִים בְּעִיר, כָּל הַצְּנֻרוֹת סְתוּמִים, וְרַק בְּרוֹז אֶחָד פְּתוּחַ שֶׁעָרָה בְּיוֹם.
הַשׁוֹרָה הָאֶרוּכָה עוֹמַדַת בְּכַלְיוֹן-עֵינַיִם לְמֵלֵא אֶת הַכְּלִים, וְאֶף-עַל-פִּי-כֵן כַּעֲזֵן צַחוּק
עוֹבֵר בֵּין כּוֹלֵם. מְדַבְּרִים עַל עֲנִין מוֹזֵר וּמְצַחִיק: "שֶׁר־הַמִּים שְׁבַעֲעִיר (אֵיזָה שֶׁם מוֹזֵר
הִיא לוֹ) נִשְׁתַּגַּע. מִמֶּשׁ מְשׁוּגָע. הוֹצִיא כְּרוֹז-פְּקוּדָה, שֶׁאֶסוּר לִקְחַת מִים לְשֵׁם שְׁתִּיָּה.
וְרַק לְרַחֲצָה בַּלְבָּד. שֶׁגִּעוֹן. הַיְלָדִים גּוֹעֵים לְמִים, אֵין מִים לְבַשֵּׁל וְלִהְיוֹת אֶת
הַנֶּפֶשׁ בְּמַעַס מְרַק — וְהוּא מְדַבֵּר עַל רַחֲצוֹת!"
— בּוֹדָאֵי אֵיזָה "יְהוּדוֹן", שֶׁאוֹהֵב אֶת "הַמְקוּה", — מִמְצַמֵּץ יְהוּדֵי אֶחָד
בְּעֵינָיו בּוֹהִירוֹת.

וְהַשִּׁיחָה מִסְפַּרְתָּ עוֹד בְּסוּד: הַשְּׁגֵעוֹן הִגִּיעַ לְיָדֵי כֵךְ, שֶׁעַל-פִּי פְּקוּדָתוֹ דָּנוּ
לְמוֹת אֶת הַמִּשְׁתַּמְשֵׁים בְּמִים לְשְׁתִּיָּה. בְּלִשְׁי-סֵתֵר סִבְבוּ בְּעִיר. — אַךְ כִּשְׂרָאָה
שְׁאֵין לְדַבֵּר סוּף, שֶׁכֵּן עָלָיו לְהַכְחִיד אֶת כָּל הָעִיר כּוֹלָה — מַה עָשָׂה? סָמָם אֶת
הַצְּנֻרוֹת. — וְעֲכָשְׁיוֹ אֵין לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּמִים אֵלוֹ אֶלֶּא לְרַחֲצָה בַּלְבָּד. —
עוֹד לֹא הִסְפַּקְתִּי לְעַכֵּל אֶת הָאֲגָדוֹת הַלְלוֹ, שֶׁלֹּא אַחַת כְּמוֹתָהּ וְלֹא שְׁתֵּים צִצּוֹ
וּנְבִלוֹ אִזּוֹ בְּכָל רַגְעַ וְרַגְעַ בְּמוֹחֹת הַדְּשָׁנִים מְרַקֵּב הַזּוֹעוֹת שֶׁל יוֹם-יוֹם, — עוֹד לֹא

הספקתי לקלוט את המסופר, והנה נתקלתי בו. ועכשיו באמת לא הכרתיו. — נכנסנו איש לתוך כתף-חברו והבטנו זה בפני זה רגע. הוא היה כולו אדום כדם. מרוגש, עיף, עסוק ונחפז. הוא הכיר אותי תיכף. שמחה וששון. — ובשמחה זו היה כעין גרעין מיוחד בשבילי, אָלִי.

— מי הביאך לכאן? — שאל בפנים מזהירים — יודע אתה, שאני בקשתך, חפשתי אחרך, חקרתי ודרשתי ולא מצאתיך?

— למה?

— למה? — נו, ככה. יש לי הרבה אליך, הרבה מאד.

וחבק אותי:

— הלא יודע אתה, שחביב אתה עלי מאד. ועכשיו נעים לי מאד להגיד לך

דבר-מה, הרבה. אין עם מי לדבר, אתה מבין אותי. הלא כן?

— נו, ודאי. מדוע לא?

— ואני — אנכי — אני טרוד ומטרד למעלה ראש. משרה חשובה מאד

הטילו עלי, משרה, שאין כמותה לחשיבות וגם לסכנה.

— לסכנה?

— כן, לסכנה. המשרה החשובה והמסוכנת שבכולן. שר-המים אני בעיר זו. —

— אתה שר-המים? — מענין.

— לא מענין, חביבי. אלא מבהיל. מבהיל בפשיטות. אין לך מושג. העבודה

מרובת האחריות, מסוכנת וחשובה — ואני, חביבי, יחידי, לבדי, גלמוד, אין איש

מבין אותי. אין איש. — כלום ראית מימיך עיר, שכולה מטומטמים? כאילו כולם

יצאו היום מתוך חבית של זפת! כלום ישוער לך, שבכל דיירי-העיר אין איש

מבין, שֶהַמַּיִם לֹא נִבְרָאוּ לְשִׁתְיָה, אֶלָּא לְחִיפָה? —

— מה אתה סח? וכי באמת אין איש מבין? — שאלתי אותו.

הוא הביט בפני רגע קט, כאילו רוצה הוא להִקָּח ברצינותי; וכשראה,

שברצינות אני מדבר, — אורו עיניו ברגש תודה ואהבה כאחת:

— נו, מה דעתך על עיר כזו? נוטלים את המים, את האוצר היקר ביותר

שבחינו, ומבזוזים אותם לשתייה, בשעה שכולם, באלפיהם וברבבותיהם, מתהלכים

בידים מלוכלכות ומפיצים את כל המחלות המִדְבֵּקוֹת שבעולם! הם אינם יודעים

את המחלות הנוראות, אינם יודעים, שאחר מלחמה כבירה אנו עומדים ושמלחמה

זו זרעה רבו-רבבות של מזיקין בכל רגע ורגע, מזיקים עלולים להחריב את הארץ

במשך זמן קצר! היכן חיים בני-האדם הללו? — והממשלה הבינה זאת דוקה ולפיכך

מסרה לי את המים שבעיר. — מובן, שגם בתוך הממשלה יש הדיוטים, שאינם

מבינים את ענין-המים בכלל. — אך אין דבר, אני אלמד אותם. רואה אתה תור

זה כאן? — כולם "צמאים", כולם. מבין אתה מה זה? — אנשים "צמאים"; רוצים

לשָׁתוֹת אֶת הַמַּיִם דּוֹקָה. לִזֶה הַתַּפְתַּחְנוּ בַּמִּשְׁךְ אֶל־פִּי־דוֹרוֹת, מִמָּשָׁה רַבְּנוּ וְעַד הַיּוֹם!
אֶל־פִּי־דוֹרוֹת — וְעַד יֵינן הָא לך מִי־מַרְיָבָה! —

וּפְנֵי הַתְּצוּתוֹ בַּהֲבַעָה מַעִין חֲמֵלֵה־רוֹגוּזָה־וְגוֹעַל כֹּאחֵד.
— אַךְ אֲנִכִי לֹא אֵלֶךְ אַחַר שְׂרִירוֹת לָבֶם, חֲבִיבִי. זֶה לֹא. אֲנִי אֶלְמַד אוֹתֶם
לְדַעַת מַה זֶה: מַיִם!

פְּנֵה אֵילֶךְ וְאֵילֶךְ, כִּמִּי שְׂפוּחַד מְדַבֵּר־מָה, וְאַחֲר־כֵּךְ לַחֵשׁ לִי בְּאֲזֵנִי כְּשֶׁיִּדְוּ
הָאֲחַת מִחֲפֹשֶׁת בְּכִיסוֹ:

— אֲנִי מִצְאָתִי לִי עֲצָה, — אָמַר בְּלַחֵשׁ וְהוֹצִיא כַּעֵין צְלוּחִית קֶטְנָה מְכִיסוֹ: —
רוֹאֵה אֵתָה? מִשָּׁה רַבְּנוּ הַשְּׁלִיךְ אֶת הָעֵץ לְתוֹךְ הַמַּיִם כְּדִי לְהַמְתִּיק אוֹתָם — וְאֲנִי
לְהַפְּקָה. אֲנִי מִמְרַר לָהֶם אוֹתָם בְּזֶה. שֶׁאֶפִּילוּ בְּנֵי־בְנֵיהֶם יִרְגִישׁוּ גוֹעַל אַחַר
הַשְּׂתִיָּה! —

וְהַחֲבִיא תִּיכְף אֶת הַצְּלוּחִית בְּכִיסוֹ עֲמוּק.

הִרְהַר רִגַע וְאָמַר:

— אֵין לֶךְ מוֹשֵׁג קֵל, כִּמְהָ קֶשֶׁה לוֹ לְאָדָם מִן הַיִּשׁוּב לְלַמַּד אֶת הָעַם הַפְּשׁוּט
דַּעַת. אִיזָה טוֹרָה, אִיזָה מִשָּׂא, חֲבִיבִי! מַעוֹלָם לֹא הִבִּינוּתִי כִּלְכֶךְ אֶת אֲדוֹן־הַנְּבִיאִים!
תֵּן לָהֶם לְרַגַע אֶת מְבוֹקְשָׁם — וְיֵאבְדוּ בְּבַת אַחַת בַּחּוֹלִירַע; שׁוּם מוֹשֵׁג קֵל שֶׁבְּקָלִים
אֵין לָהֶם מִן הַטְּהָרָה, מִן הַנְּקִיּוֹת וּמִסְכַּנְת־הַמּוֹזִיקִים.

— וְמָה שְׁלוֹם־הַזְּקֵנִים שֶׁלֶךְ? — הַפְּסַקְתִּיו פְּתָאֵם.

הַשְּׂאֵלָה כִּאִילוּ בְּלִבְלָה אוֹתוֹ בַּפְּתָאוּמִיּוֹתָה:

— הַזְּקֵנִים שְׁלִי? — הַזְּקֵנִים? — גַּמְגַּם — זֶה זְמַן מְרוּבָה לֹא רֵאִיתִי אוֹתָם.
הֵיא, אֲמַנֵם, עַד יֵינן מְטַרְדַת אוֹתִי בַּסְּפָרִיָּה — אַךְ לֹא עוֹד לְזִמְן מְרוּבָה. בְּקָרוֹב אֶפְסָר
גַּם מְנָה. — נוֹ, הֵינָה שְׁלוֹם וּבִרְכָה! צְרִיךְ אֲנִי לְמַהֵר. —
”הֵיא” — זוֹהִי אֲמוֹ, הַמְטַרְדַת אוֹתוֹ בַּסְּפָרִי־קוֹדֶשׁ. —

רְצִיתִי לְהוֹשִׁיט לוֹ אֶת יָדִי — הוּא הַשְּׂתַמֵּט. צַחַק צַחֻק־אוֹנֵס:

— לֹא צְרִיךְ — אָמַר בַּחֲיוֹךְ נַעֲוָה — זֶה לֹא־בְרִיא, ”בְּלֹא יָדִים” — ה — ה — ה!
נוֹ, לְהַתְּרָאוֹת!

וְנַעֲלֵם בַּחֲפֹזוֹן.

ד.

בְּכָל הָעֵיר כִּבְר לֹא הִיתָה אֵלָא מִסְעָדָה אַחַת. כּוֹלֵן סוֹגְרוֹ זֶה מְזַמֵּן. וְזוֹ הָאֲחַת
לֹא נִתְקִימָה אֵלָא לִבְנֵי־עֲלִיָּה. סְעוּדָה אַחַת כִּבְר עֲלָתָה בַּחֲצִי־מִלְיוֹן בַּעֲרָךְ. כִּאֵן
הִיָּה עוֹד גַּם בִּשְׂרָ; בִּשְׂרָ־עוֹף; וּמִשְׁקָאוֹת. הֵייתִי כִּאֵן הֵאֲזֵרָה הַפְּשׁוּט־הַיְחִידִי, בֵּין
כָּל הָאוֹרְחִים הַמּוֹזִינִים בְּבִגְדֵי־שֶׁרֶד וְהַשִּׁיךְ לָהֶם.

לְמִסְעָדָה זֶה הַזְּמִין אוֹתִי הוּא. עַל־יָדִי שְׁלִיחַ מִיּוֹחֵד. בְּבוֹקֵר דַּפֵּק אֲצִלִּי מִיִּשְׁוֹה.
וְכַשְׁנִכְנַס מִסֵּר לִי ”סְפוּדָה”. לֹא מִכְתָּב; וְלֹא פְתָקָה; אֵלָא סְפוּדָה.

השליח המזוין, ביחד עם הפקודה האדומה, הקפואו את דמי לרגע. פקודה
כמו זו בשורת-מות היא תמיד. ובידים רועדות קראתיה :
—מאת המשרד המוציא לפועל — —
—מקבל פקודה זו חייב להופיע ביום הזה במסעדה
—כזו וכזו, בשעה השתים עשרה בדיוק גמרך. הוצאות
—הסעודה עם כל השייך לה חלות על מוציא
—פקודה זו.

חתימה" (איזה שם מוזר).

אנחה כבדה ומקילה פרצה מחזי. ובכן לא נורא כל-כך, תהילה לאל. במסעדה
אין מוציאים דיני נפשות לפועל. חתמתי על הפקודה והשליח האיום נצא. —

עכשיו ישבתי במסעדה על-יד השולחן מספר ארבעה-עשר והמתנתי. לא
הארכתי להמתין. הוא הופיע בדיוק: קצין-קולונל מזוין מכף רגלו ועד ראשו. ברגע
הראשון נדהמתי כהרף-עין. —הוא היה שקט ושליו לגמרו. ישב אצל השולחן בנימוסו
ומנהגו של קצין גבוה מאד ואמר :
— תודה רבה, שקאת.
— פקודה ! — פלטתי בלחש.
— אל-נא ! — מחה במנוחה גמורה. זה אינו אלא סגנון. שעת-מלחמה.
מלחמת-אזרחים קשה. סגנון מלחמה. — טעמת דבר-מה ?
— לא. תודה רבה. איני רעב עדיין.
— ואני כן. — אמר ודפק בשולחן בטבעת-הזהב שלו הכבדה, שאבן-
אִיזֶמְרַגְדִין הוריקה מעליה כעין-המת העמומה.
הביאו לו והוא אכל.
לא יכולתי לעצור ברוחי :
— סלח לי — — אך — — תסלח לי — — כלום יודעים הם כי — —
הוא הבין כרגע את שאלתי וענה במנוחה. אך בלחש :
לא. אין להם מושג, מי אני. כשנכנסנו העירה הצעתי לפניהם את שרותי.
— שרות איומה.
— לאו דוקא, — ענה בפשטות.
— מה ? להוציא משפטי-מות לאלפים ! ועל-פי רוב על יהודים ! — לחשתי.
את דברי אלה כבר לא שמע. שקע בהרהורים. אחר-כך אמר :
— רק פעם הייתי בסכנה. אותה הזקנה באה פתאם אחרי. וכרגע נודע
להם, שיהודי אנכי.
— ואיך נגמר ?

— בכי טוב : "העלמתי" אותה. סוף כל סוף נפטרת ממנה.
 כל גופי היה לכעין מכה אחת צורבת. את אִמו רָצַח!
 רציתי לקום וללכת בכאב-ראש.
 — הַשָּׂאָר — אמר לי בכעין התראה.
 וברגע זה הרגשתי, שנפלתי בפת. נראה, שרק אנכי עומד לו עדיין בדרך.
 לאחר שנפטר מאמו — בא תורי שלי. בעינים עגולות ותוהות הבטתי בפניו. הוא
 הבין לרוחי הנבהלת ואמר במנוחה ובחבה :
 — טפש אתה, לא אגע בך, חלילה, לרעה. אילמלא כך לא הייתי מזמין
 אותך לכאן. הלא תבין.
 הבינותי ונרגעתי קצת.
 הוא שתק והמשיך את סעודתו. אכילה ושתיה. השתיה היתה גסה. עוד כוס
 ועוד בקבוק ועוד בקבוק. פניו הסמיקו כפני סרטן צלוי.
 בתוך כדי אכילה קם :
 — סליחה.
 יָצָא אל המטבח ולאחר רגעים אחדים חזר.
 — נטלתי את ידי, — אמר בקול מובן מאליו, כאילו ממשך הוא את דבריו
 שלפני כך.
 — ובכן : עדיין לא ינום ולא יישן שומר —
 הוא הפסיק אותי :
 — אני מתפלא עליך. עליך אני מתפלא, חביבי. מה ענין נטילת-ידיים אצל
 שומר-ישראל עם כל אותם הדברים והשטויות בכלל ?
 — אה, סליחה : "נקיות". "מחליות". "מזיקין". כן-כן.
 — ידעתי, שאתה עדיין נשארת במדרגה זו. והן בשביל כך קראתיך. מרגיש
 אני נחיצות להעמיד גם אותך על טעותך.
 — ועל טעות-אִמְךָ — העזתי להבליט, כמעט בעל-כרחי.
 הוא לא נעלב ולא התרגז :
 — עליה אל תדבר. היא איננה. ומעולם לא היתה ולא נבראה. זו היתה
 לא אמי, אלא איזו נפש אומללה וזרה לי לגמרה. נפש מתה. שלא קשה היה אפילו
 להרוג אותה. מתה היתה מעיקרה. ומתים הם כל אותן הבריות —
 — ובכן : אתה בעצמך ובידיך "העלמת" אותה ?! — קמו עיני בחוריהן.
 — את כולם אני בעצמי ובידי, — אמר במנוחה עליונה ושקטה כקרח-
 הַבָּצָה השחור.
 — אם כן — עלי ללכת ; סלח לי, איני יכול לתת לך את ידי. —
 וקמתי ללכת.

אלא שבאוהו רגע קם גם הוא והתמתח במלוא ארכו ממעל לקומתי וצוה
עלי לשבת:

— שב — ומה אמרת? אינך יכול להושיט לי את ידך? — נו, סוף כל
סוף, ידידי! סוף כל סוף אורו עיניך! — זהו הדבר, חביבי! — אמר, ואור מאושר
זרח על כל פניו הגלויים. — זהו הדבר! ולא "נקיות" ו"מזיקין", כמו שגם אנכי
הייתי חושב עוד לפני זמן-מה. — מששתי באפלה, ידידי, עכשיו כבר רואה אני
אור בהיר ובראיה ברורה. — ועכשיו דוקה יכול אתה להושיט לי את ידך. כתרניג
נפשות מתות הוצאתי מן העולם בידי, בעצמי, אך נקי אני, נקי כתינוק
בן-יומו. אחר כל מעשה ומעשה נוטל אני את ידי; בסירוגין, כדין. זה לא דין
יהודי, חביבי, זה משפט העולם ומלואו. יודע אתה מה פירושה של המלה: מים? —
אינך יודע. הראשונים ידעו, והיו גם מאומות-העולם, שידעו; פילאטוס, למשל. —
מים מטהרים, המים הם הכל. ושער לעצמך, כמה מחסד-הטבע ספון בזה, שיש לנו
מים בעולם! אין לשער! —

פניו הבהיקו עד לסמא את העינים, ובתוך כדי דבור קם ויצא. שהה שם
רגעים ושב בידים לחות, נוטפות מים. והראה לי אותן!

— ראה, נקיות. אף טפת-דם לא תמצא עליהן. — נו, נלכה.

— כשיצאנו בשתיקה הרגשתי פתאום כעין מלמול בשפתיו. הבטתי בו: —

הוא מתפלל; ברכת-המוזן — — —

חמלה גדולה פעפעה בכל גופי ומהותי עליו. כמעט שהתפרצתי בבכיה.

חבקתי אותו:

— עָוֹב אוֹתָם. רוצה אני להציל אותך.

הוא הביט בי בעינים תוהות:

— מה פירוש להציל? חושב אתה, שאני זקוק להצלה? — יודע אתה מי

אני? — המפקד הראשי על החיים ועל המות! — אמר ועיניו התיזו אורות שחורים.

— ויודע אתה, מי שומר עלי? — המים; אם באמת זקוק אנכי להצלה — הרי

המים יצילו אותי; ולא אתה! — ואם רוצה אתה לדעת, מי אני — בוא עמי וְאֶרְאֶךְ:

עשרים ושנים איש, פגרים מתים, עלי להציל היום מן החיים וסבלותיהם!

עשרים ושנים. בוא עמי!

— תודה, לא. אפשר למחר. היום לא.

וברחתי הביתה כשטוף אָרֶס-צַמְפוּנִי.

ה.

כְּשִׁירְדְנוּ מִן הַסְפִּינָה בַחִיפָה, לאחר שנים אחדות של עבדות ואימת-מות

ומהפכות שונות, לא הרגשתי אלא תשוקה אחת עזה וצורבת: ללכת אל איוה

בית-מדרש או בית-תפלה סתם, להתנפל לרגלי "ארון-הקודש" ולהמוס בו במקום.

עליתי לירושלים. דרכי הראשונה הוליכה אותי אל הכותל המערבי, משם הלכתי אל בית-התפלה "חורבת ר' יהודה החסיד". ומשם – אל אחת מן הישיבות הסמוכות. –

לאחר שהוקל לי, שמעתי איזה קול של למוד-תלמוד באחת מן הפנות שבפרוודור. הבטתי שם מרחוק ולפני הופיעה תמונה, תמונה לא בלתי-ידועה: יהודי בעל פאות וזקן יושב ומעיין בגמרא. ואף-על-פי-כן ראיתיו במצב מוזר קצת: סנטרו נשען על הספר, דף-השולחן בצוארו ושתי ידיו מרושלות ושלוחות אל תחת השולחן, בין ברכיו. –
שאלתי, מי הוא האיש? –

– רוסי – השיב יהודי ספרדי. והוסיף בתנועת-יד ידועה: – מטורף; תמיד יושב הוא כך: שתי ידיו אינן מְשֹׁת מן המים.

תיכף נזכרתי: אפשר – מי יודע? נפלאות דרכי-החיים. נגשתי אליו – והכרתיו. הוא לא הכיר אותי. התבוננתי בו ובספרו, לא קשה היה לי לנחש, במה הוא עוסק, "מִסְכָּת-מְקֻאוֹת" היתה לפניו, והוא יושב דְּבֵק בספר ומנגינה נעימה וחשאית הולכת וזורמת מתוך לבו ומשתפכת בכל הפרוודור ומשם – אל אולם בית-הכנסת הגדול. – והנעימה מפרפת, רועדת וחודרת – אך שקטה ומלאה מנוחה והתרסקות ילדותית טהורה.

לא יכולתי לעצור ברוחי, שלא לדבר עמו. ברכתיו בשלום. הוא לא ענה לי. לא הרים את עיניו אלי – אבל נשתתק רגע. שאלתי אותו:

– האיך באת לכאן? איך נצלת?

עכשיו הגביה את עיניו אלי, הביט בי כטועה ותועה; שתק רגע ארוך, ואחר-כך אמר בקול מקוטע, כְּחֹסֵר-אֲמוֹן בי:
– המים.

ושוב נעץ את עיניו לתוך הספר ואמר, כאילו ממשיך הוא את למודו:
– וְרוּחַ אֱלֹהִים מְכַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמַּיִם – מַיִם מְקֻשָּׁי – מַיִם רְבִיבִים –
– קוֹל ה' עַל מַיִם רְבִיבִים – כֹּל תְּמַדְדֶקֶק בְּנִטְיִלַת-יָדַיִם – – –
סמרמורת נעימה עברה בי; הרגשתי, כאילו איזה פצע גדול ונורא, פצע-עוֹלָם, המאדים והשוחת דם, הגליד לאט לאט, קָרַם עוֹר וּבִשָּׁר, והדם זורם בוומכה גלים לברכה. –